

determinavit aliquid efficiendum esse praeter ordinem rebus inditum propter bonum creaturae rationalis, quae sic melius cognosceret potentiam divinam. Hoc autem neque est agere contra suam voluntatem, neque voluntatem mutare; nam tum ordinarius naturae cursus, tum effectus ille praeter cursum naturae a Deo causatus dependet ab eodem actu potentissimae et immutabilis voluntatis Dei.

Haec doctrina, quae et maxime quaestionem illustrat, et plurimas difficultates radicitus evellit, sic dilucide proponitur ab Aquinate nostro: « Si quis dicat, quod, cum ordinem istum rebus Deus indiderit, non potest esse absque mutatione ipsius, ut praeter ordinem ab ipso institutum operetur in rebus, effectus absque propriis causis producendo, ex ipsa rerum natura refelli potest. Ordo enim inditus rebus a Deo, vel secundum id est quod in rebus frequenter accidere solet, non autem ubique, vel secundum id quod est semper. Multae enim naturalium causarum effectus suos producunt eodem modo ut frequenter, non autem ut semper; nam quandoque, licet ut in paucioribus, aliter accidit vel propter defectum virtutis agentis, vel propter materiae indispositionem, vel propter aliquod fortius agens, sicut cum natura in homine generat digitum sextum. Non autem propter hoc deficit aut mutatur providentiae ordo: nam et hoc ipsum quod naturalis ordo institutus secundum ea quae sunt frequenter quandoque deficiat, providentiae subest divinae. Si ergo per aliquam virtutem creatam fieri potest ut ordo naturalis mutetur ab eo, quod est frequenter, ad id quod est raro absque mutatione providentiae divinae; multo magis divina virtus quandoque aliquid facere potest sine suae providentiae praeiudicio praeter ordinem rebus naturalibus inditum a Deo. Hoc enim ipsum ad suae virtutis manifestationem facit interdum; nullo enim modo melius manifestari potest, quod tota natura divinae voluntati subiecta est, quam ex hoc quod quandoque ipse praeter naturae ordinem aliquid operatur. Ex hoc enim apparet, quod ordo rerum processit ab eo, et non per necessitatem naturae, sed per liberam voluntatem » (1).

Oppon. 8.º Natura dicitur a Philosopho causa ordinationis in omnibus. Sed Deus non potest facere aliquid nisi ordinatum. Ergo non potest facere aliquid contra naturae cursum.

Resp. Dist. mai. Natura est causa ordinationis in omnibus rebus, quae ad naturam pertinent, *Conc.* Est causa ordinationis in omnibus creaturis simpliciter, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.* Siquidem Philosophus loquitur de ordine, qui viget in natura visibili, et rite affirmat, naturam esse causam ordinationis in omnibus rebus, idest Deum impressisse rebus naturalibus principium aliquod intrinsecum, per quod quaelibet res contendit ad finem sibi constitutum ab Auctore naturae.

(1) *Contra gent.* lib. III, cap. XCIX, fine.

Verum res visibiles proxime ordinantur ad bonum creaturae rationalis; et sic Deus in bonum hominis quandoque mutat ordinem agentium particularium visibilibus, ut haec mutatio hominem iuvet ad suum finem assequendum.

Oppon. 9.º Quae sunt contra principia rationis creatae a Deo, fieri nullatenus possunt, eo quod sunt impossibilia. Atqui etiam quae sunt contra principia naturae a Deo conditae, sunt impossibilia. Ergo Deus non potest agere contra cursum naturae.

Resp. Dist. mai. Quae sunt contra principia rationis, non possunt fieri a Deo, quia sunt simpliciter impossibilia, *Conc.* Quia sunt secundum quid, seu huic vel illi impossibilia, *Neg. Contradist. min.* Quae sunt contra principia naturae, sunt simpliciter impossibilia, *Neg.* Quae sunt contra principia naturae sunt impossibilia secundum quid, nempe huic vel illi causae, *Conc. et Neg. cons.*

Explico. Id quod est contra principia rationis, est absolute et simpliciter impossibile, seu contradictionem involvit; quia ratio considerat res secundum principia formalia, quae immutabilia sunt: unde Deus non potest aliquid facere contra huiusmodi principia, quia non potest facere, ut duo contradictoria sint simul vera. Sed natura applicat principia determinatae materiae, ideoque potest, iuxta hanc considerationem, aliquid esse impossibile uni causae particulari quod non est impossibile alteri. A fortiori autem Deus potest facere, quae sunt agentibus creatis et inferioribus impossibilia.

Oppon. 10.º Conveniens est ut cursus naturae servetur. Atqui Deus non potest agere, nisi id quod est conveniens. Ergo Deus non potest mutare cursum naturae.

Resp. Dist. mai. Conveniens est ut cursus naturae servetur, secundum quod est a divina providentia ordinatus, *Conc.* Independentem ab ordinatione divinae providentiae, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.* Nam licet conveniens sit ut cursus naturae servetur; nihilominus, cum talis ordo fuerit a Deo constitutus cuius voluntati subiicitur, huiusmodi cursus servari debet secundum quod est a divina providentia constitutus: unde si ordo divinae providentiae requirit, ut aliquid diversimode agatur, hoc non erit inconveniens, sed convenientissimum, quia a Deo sic praeordinatus fuit cursus naturae.

Oppon. 11.º Quod est impossibile per se, est magis impossibile quam illud quod est impossibile per accidens. Atqui Deus non potest facere id, quod est impossibile per accidens; sicut non fuisse quod fuit. Ergo non potest facere quod est contra naturae cursum, quod est impossibile per se; sicut caecum videre.

Resp. Dist. mai. Quod est per se impossibile, est magis impossibile quam illud quod est impossibile per accidens, si impossibile per accidens reducitur ad impossibile secundum quid, *Conc.* Si impossibile per accidens reducitur ad impossibile simpliciter, *Neg. Contradist.*

min. Deus non potest facere quod est impossibile per accidens, si impossibile per accidens reducitur ad impossibile secundum quid, *Neg.* Si reducitur ad impossibile simpliciter, *Conc. et Neg. cons.*

Explico. Ratio distinctionis sic proponitur a S. Thoma: « Omne per accidens reducitur ad aliquid quod est per se: unde nihil prohibet, aliquid quod est per accidens, ad id quod est per se reductum, esse magis tale. Sicut nix sua albedine disgregat visum magis quam albedo parietis, eo quod albedo nivis est maior albedine parietis: similiter remotio cursus Socratis est impossibilis per hoc quod reducitur ad hoc impossibile per se; praeteritum non fuisse, quod contradictionem implicat: unde nihil prohibet hoc esse magis impossibile, quam id quod est impossibile alicui, quamvis non sit impossibile per accidens » (1).

Oppon. 12.º Ordo universi est bonum maius, quam bonum alicuius hominis particularis vel alicuius gentis. Atqui Deus non potest ordinare maius bonum ad minus bonum. Ergo Deus non potest mutare cursum naturae in bonum hominis.

Resp. Dist. mai. Ordo communis totius universi est maius bonum, quam bonum alicuius hominis, *Conc.* Ordo unius agentis particularis ad aliam rem particularem, est maius bonum quam bonum hominis, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.* Siquidem quando Deus agit aliquid contra cursum naturae, non tollitur totus ordo universi, sed cursus qui est ex ordine unius particularis rei ad aliam. Unde non est inconueniens, si aliquando contra cursum naturae aliquid fiat ad salutem hominis, quae consistit in ordinatione ipsius ad ultimum finem universi.

Oppon. 13.º Totus naturae cursus procedit a sapientia divina sicut artificata ab arte humana; natura quippe est *ratio artis divinae indita rebus, quae tendunt ad proprios fines.* Atqui artifex non facit aliquid contra artem suam, nisi per errorem. Ergo Deus nihil facit contra ordinarium naturae cursum.

Resp. Dist. mai. Natura rerum procedit ab arte divina, ita tamen ut illa ars non explicet totam suam virtutem in rerum productione, *Conc.* Ita ut ars divina exhauriatur, a rebus naturalibus secundum artem productis, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.*

Explico. Res naturales, uti post S. Augustinum saepe explicat Aquinas, referuntur ad Deum, sicut artificata ad artem. Verum, cum divina sapientia sit infinitae perfectionis, non exhauritur in rerum productione, ideoque Deus secundum artem suam potest alio modo aliquid operari, quam cursus naturae postulat. Quocirca, cum Deus contra cursum naturae facit, nullo pacto dici potest, facere contra suam artem, cum et ipse homo possit aliud artificiatum facere per suam artem, secus ac prius fecit.

(1) QQ. DD. De pot. loc. cit. ad 16.

SCHOLION. Deus non agit contra naturam, quando mutat ordinarium cursum naturae. Quandoquidem Deus operans in rebus praeter consuetum naturae ordinem, vulgo dici solet, operari contra naturae cursum, declarandum est cum S. Thoma, utrum stricte dici possit, huiusmodi Dei operationes esse contra naturam, quemadmodum dicitur esse contra naturam corporis gravis, si movetur sursum per dulum alicuius impellentis. Cum autem ea quae fiunt in aliquo contra eius naturam seu inclinationem, dicantur violenta, consequenter proposita quaestio eo recidit ac si quaeratur, utrum Deus, agendo praeter ordinem rebus inditum, proprie inferat violentiam; est enim violentum, iuxta Philosophum (*Ethic. lib. III, cap. I*): *Id cuius principium est extra nil conferente vim passo.*

Quaestioni sic determinatae et propositae respondendum est negative. Actio quippe primae causae numquam potest esse contra naturam alicuius rei ab ipso conditae, cum omnes res, quae essentialiter et sub omni respectu subiectae sunt Deo, vi propriae naturae ordinentur ad quamlibet formam a Deo recipendam. Unde id quod Deus in rebus operatur, iure dici potest, esse supra earum naturam, minime vero contra naturam; nam in creaturis est *potentia obedientiae* ad omnes divinos effectus recipiendos, et haec potentia ex ipsa rei creatae natura et ex essentiali ordine subiectionis creaturae ad Creatorem dimanat. Quocirca merito S. Augustinus ait: « Deus Creator et conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit; quia id est naturale cuique rei, quod facit, a quo est modus, numerus, et ordo naturae » (1).

Proposita veritas profunde declaratur, et multiplicitate argumentorum conclusione vindicatur a S. Thoma, qui ita disserit. Cum Deus sit actus purus, et ex adverso creaturae potentiam aliquam copulatam habeant, Ipse comparatur ad omnia sicut movens ad motum, et activum ad id quod est in potentia. Iam vero si aliquid est in potentia secundum ordinem naturalem respectu alicuius agentis, id quod imprimitur in eo ab illo agente, non potest dici contra naturam ipsius, licet interdum sit contrarium particulari formae, quae corrumpitur per huiusmodi actionem. Ergo quidquid a Deo fit in rebus creatis, non est contra naturam, tametsi videatur esse contra ordinem proprium alicuius naturae (2). Nimirum creatura a sua natura habet, ut eius potentia actuari possit vel ab agente naturali proportionato, vel a Deo. Ergo sive moveatur ab agente naturali proportionato, sive a Deo, eius motus erit secundum naturam, et non contra naturam. Hoc evidentius fiet, si consideretur, quod numquam potest esse contra naturam instrumenti, ut moveatur a principali agente ad opus perficien-

(1) S. AUGUST. *Contra Faust.* lib. XXVI, cap. III.

(2) Cf. S. THOM. *Contra gent.* lib. III, cap. C.

dum quod causa principalis molitur, cum ratio instrumenti postulet ut ipsum deserviat principali agenti, quando movetur ab eo. Porro omnia agentia creata comparantur ad primum agens, tamquam eius instrumenta. Ergo non erit contra naturam rerum creaturarum, quando a Deo moventur quocumque modo.

ARTICULUS III.

DE NATURA MIRACULI.

QUAESTIO CIRCUMSCRIBITUR. Mutationes illae, quas Deus in natura operatur sine agentibus naturalibus seu praeter ordinem inditum rebus, vocantur miracula; ideoque accurate a nobis definienda est ratio et natura miraculi, ut rite secernamus opera vere miraculosa ab illis, quae quamdam similitudinem cum veris miraculis gerunt, licet stricte miracula minime dici queant. Sic tutam parabimus viam ad miraculorum possibilitatem adstruendam et vindicandam a nefariis impiorum conatibus. Quaestio haec de miraculis a philosopho Christiano praeteriri nullo pacto debet, quippe quae ad tuendam religionem est maxime necessaria. Cum enim finis miraculorum sit patefactio divini alicuius iudicii, vel divinae potentiae ac voluntatis circa rerum gubernationem, et praesertim confirmatio alicuius doctrinae supernaturalis, ut homines per assensum fidei certi fiant de eius veritate, quam ratione assequi nequeunt; increduli omnes odio religionis et fidei inflammati contra miracula catervatim impetum faciunt, vel eorum possibilitatem prorsus negando, vel eorum germanam rationem corumpendo et obscurando. Sic bellum quod miraculis indicunt, fidei christianae et divinae revelationi iure indictum putant. Uti enim sapienter monet Aquinas: « Quia ea quae sunt fidei humanam rationem excedunt, non possunt per rationes humanas probari, sed oportet quod probentur per argumentum divinae virtutis: ut dum aliquis facit opera, quae solus Deus facere potest, credantur ea quae dicuntur esse a Deo; sicut cum aliquis defert literas annulo regis signatas, creditur ex voluntate regis processisse quod in illis continetur » (1).

Quocirca ut ordine procedamus, primo declarabimus ad mentem SS. Patrum et Scholasticorum germanam miraculi definitionem; deinde falsas quasdam miraculorum notiones et definitiones recensebimus easque summatim refellemus.

Nominalis definitio miraculi. Miraculum, si nominis explicatio quaeritur, dictum est a mirando, et adhibetur ad significandum id

(1) 3 p. q. 43, a. 1.

quod in nobis admirationem causat; et cum admiratio per hoc ciatur in nobis, quod, cognito et viso aliquo effectu, ignoramus causam, miraculum dicimus esse aliquid a nobis visum, cuius causam minime cognoscimus. Verum causa esse potest ignota vel absolute et sua vi ac natura, idest secundum se, vel relate ad hunc vel illum hominem, idest quoad nos. Si primum, tunc habetur proprie dictum miraculum; quod nempe per se natum est, admirationem in omnibus excitare. Sin alterum, tunc habetur miraculum non stricte, sed latiori sensu dictum, idest aliquid mirabile seu mirum, quod potest esse mirum uni et non alteri, si unus ignorat causam, et alter illam cognoscit. Sic si quis ignorat virtutem lapidis magnetis, miratur, cum videat illum ad se allicere et trahere ferrum; cum e contrario nihil miratur ille, qui huiusmodi virtutem perspectam habet. At si causa est per se occulta, tunc erit ignota omnibus, et opera, quae ab ipsa praeter ordinem patrantur, proprie dicuntur miracula, quasi habentia in se admirationis causam. Causa autem per se occulta est Deus, qui secretissime in omnibus operatur. Ergo proprie miracula dicuntur, quae a Deo patrantur praeter causas nobis notas (1).

Definitio realis. Miraculum definitur a S. Augustino: *Aliquid arduum, insolitum, supra facultatem naturae, et praeter spem admirantis apparens* (2). S. Augustino concinens Angelicus Magister miraculum brevius definivit: *Quod fit praeter ordinem totius naturae creatae* (3). Horum Doctorum definitiones complexi, posteriores Theologi miraculum vulgo descriperunt: *Opus sensibile, stupendum, ordini providentiae consueto, et naturae legibus contrarium.* Quocirca ad verum miraculum habendum requiritur, ut opus sit supernaturale, sensibile, et insolitum. Huiusmodi condiciones seu melius proprietates ac notae veri miraculi ex ipso fine, ob quem Deus miracula patrat, erui possunt. Miracula quippe fiunt, vel ad probandam aliquam veritatem, vel ad manifestandam divinam virtutem. Iam vero ut hoc obtineatur, opus debet esse eiusmodi, ut a nulla creatura effici possit; secus ambigeretur, an testimonium redditum sit a Deo vel a creatura; deinde debet esse praeter consuetum ordinem; secus pertineret ad rationem generalem divinae gubernationis, et non esset testimonium alicuius veritatis vel virtutis divinae; demum debet hominibus manifestari; nam testimonium quod ignoratur, nullum est. Ergo veri nominis miraculum tribus memoratis characteribus praeditum sit oportet.

Occurritur dubiis. Et primo quidem quod miraculum dicatur opus arduum, hoc non est dictum propter dignitatem et magnitudinem rei, in qua fit, sed per comparisonem ad facultatem naturae, quam

(1) Cf. S. THOM. QQ. DD. *De pot.* q. 6, a. 2, ubi nomen miraculi declaratur.

(2) S. AUGUST. *De Trinit.* lib. III, cap. V.

(3) 1 p. q. 110, a. 4.